

A humuszt termelni képtelen giliszták humusztermelő gilisztaként felvásárlását hitelezési csalás

<http://hvg.hu/gazdasag/20120612> Kihagyott ziccerék biogiliszta Benedek

Noha a rendszerváltás a társadalom széles rétegei számára nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, mindig akadtak olyan átmenetileg népszerű, legális bizniszek, melyek bármelyikére felülve úgy tűnt: meg lehetett szerezni azt a bizonyos első milliót. A biohumusz-biznisz már a rendszerváltás előtt elkezdődött. De inkább csak délibáb volt, mint a meggazdagodás valós esélye.

A magyar biogiliszta-saga ugyan a '80-as évek végén kezdődött, és maga a termelési modell már 1990-ben megbukott, de az ennek nyomán bedőlő 40-45 ezer hitel rendezése lényegében az évtized végéig napirenden tartotta az egész ügyet.

A ma családjával Zemplén megyében élő kereskedő, a 42 éves Benedek 1989-ben hallott először a "nagy üzletről". Mivel eredetileg mezőgazdasági középiskolát végzett, alapismeretei voltak a témában, igaz, akkoriban éppen egy háztartási gépeket árusító bolt eladójaként dolgozott. Egyszer a főnöke ebéd közben elszólta magát, hogy több mint kétszázezer állatot tart alig néhány köbméteren. Amikor Benedek otthon szóba hozta a témát, „kiderült, apu olvasott már róla korábban az újságban, de úgy gondolta, hogy az egész egy nagy hülyeség”.

Ő viszont 19 évesen úgy látta, hogy megfoghatja az isten lábát, és addig-addig győzködte a szüleit, míg rábólintottak. Egy 100 ezres alapcsomaggal (100 ezer giliszta 100 ezer forintért) vágott bele élete üzletébe. Annyira erős volt a készlet, hogy az sem zavarta, két hónappal később beviszik katonának. „Semmire nem beszélt rá senki. De amikor a főnököm elmondta, hogy az egész hitelt három hónap múlva visszafizeti, szinte láttam azt a piros Suzuki Marutit, amire a rozoga Wartbugunkat lecserélem” – mesélte a férfi, akinek akkoriban havi 5200 forint a fizetése.

Szellem a palackból

A '80-as évek második felében – főként japán mintára, de a nemzetközi trenddel és olyan világmegváltó célokkal együtt, mint a sivatagos területek újra termővé tétele – a Gödöllői Kisállattenyésztő Intézet egyik kutatócsoportja is azzal kísérletezett, hogy a közönséges trágyagiliszta szaporításával számottevő gazdasági hasznot tegyen elérhetővé. Miután a

hazai viszonyokra optimalizált eredményeket nyilvánosan publikáltak, a főként a gyűrűsférgék szaporítására (pontosabban azok adás-vételének bonyolítására) szakosodott, sokszor ellenőrizhetetlen háttérű cégek is érdeklődni kezdtek. Az *Eisenia foetida* bombaüzletnek indult. De minél többen csatlakoztak, annál inkább kezdett a gilisztaőrület pilótajátékhoz hasonlítani. És a dolgok irányítása teljesen kicsúszott a tudomány kezéből.

Az elsősorban olasz importgiliszták tartásával kapcsolatban külföldi és itthoni szakemberek sora állította, hogy a biohumusz-termelés jó üzlet itthon és külföldön egyaránt. Az átmeneti időkre jellemző, hogy ma már valószínűleg senki sem dőlne be annak a marketingszövegnek, hogy a giliszták tömeges tartásába fektetett pénzt egy év alatt a három-négyszeresére lehet fialtatni. Pláne, ha az igazi pénzesőt nem a humusztól, hanem a 3-4 havonta saját mennyiségüket megduplázó férgék eladásától várják. Nem meglepő, hogy a biznisz elég hamar már csak amiatt működött, hogy mindig találtak néhány balekot, akikre rá lehetett sózni egy forintért a giliszták darabját.

Prügyre menni ARO-val

„A gilisztáért egy vadidegen emberhez, Prügyre kellett mennünk. Kaptunk egy címet, ott megírtuk a szerződést, és utána intéztük a hitelt. A pénzt nem is láttam, csak az értesítést, hogy utalták. Amikor a teherautóra apuval fellapátoltuk azt a több mint egy köbméternyi gilisztát, a prügyi férfi azzal nyugtatott, hogy előttünk már vagy 20 vevője volt” – emlékszik vissza Benedek. Nekik már szerencsájük sem volt. A főnöke, aki csak fél évvel korábban ugrott be a gilisztaüzletbe, még veszteség nélkül ki tudott szállni. Később hallotta, hogy a prügyi ember is már jó ideje küszködött az értékesítéssel, így „baromira megörült, hogy betévedt hozzá még egy utolsó balek”.

„Semmi nem volt gyanús, igaz, azt is rendben lévőnek láttam, hogy az egészszel csak annyi munkám legyen, hogy időnként rászórok a tetejére egy kis trágyát, és a többi jön magától” – mondta Benedek. A gilisztás földet az apja városszéli disznófarmján pakolták le. A gilisztatenyésztés abból állt, hogy kellő mennyiségű szerves trágyával be kellett takarni az egész pakkot, és ki kellett várni, hogy a giliszták átrágnak magukat rajta. Elvileg ekkorra keletkezett volna alattuk elég humusz, miközben a gilisztapopuláció is megduplázódott volna. De már az első ciklus végén kiderült, nemhogy nyereség nem lesz az üzleten, de a hitel kezesével is megromlik a régi barátság. Amikor Benedek leszerelt, majd '91 augusztusában megnősült, perben állt volt barátjával, és százezer forintot kellett az év végéig törlesztenie a kölcsön tőkerészének feléért és annak kamataiért.

Integrátorok 40 ezer kárvallottal

A tuti üzlet szervezésére gazdasági társaságok alakultak, akik magukat integrátoroknak nevezték. Ahogyan a Bioliget "fedőnevű" Biohumusz-termelők Fővárosi Egyesülete is tette, nemcsak a gilisztavásárlást, de a humusz kereskedelmének lebonyolítását, vagyis az egész kereslet-kínálati

rendszer mozgásban tartását is vállalták. A kistermelők kockázatát látszólag tompította az is, hogy a biznisz mögé az OTP, az Agrobank, a takarékszövetkezetek és más pénzintézetek is beálltak. A biohumusz-termelők többségének a 100-200 ezer forint indulótőkéje sem volt meg, de a pénzintézeteknél soron kívül és meglehetősen lazán intézték a vállalkozáshoz szükséges hiteleket.

A gilisztát azonban hamarosan már nem volt kinek továbbadni. 1990 nyarán Pacs István, a Gilisztatenyésztő és Gilisztahumusz Termelők Országos Szövetségének elnöke egy interjúban azt mondta, hogy már rég többen termelnek, mint amennyi jövedelem a humusztermelésből szerezhető. **Egy évvel később Tejfalussy András, az Agroanalízis Tudományos Társaság elnöke viszont már azt is hozzátette: a szakszerűtlenül alkalmazott humusztermelési technológia és a nem megfelelő minőségű giliszta felhasználása miatt a tömegével megtermelt humusznak* jószereével semmilyen jótékony hatása nincs a**

termőföldekre. Talán nem véletlen egybeesés, hogy az integrátor cégek ez idő tájt már egymás után menekültek a gyors felszámolásba. Aztán a végső csapásként az is megjelent, hogy az eredetileg Olaszországból származó giliszták nagy része tbc-fertőzéses lett. Így mind az állatok, mind a végtermékük fertőzött.

Érdekvédelemtől a feledés homályáig

Máig nem tudni, összesen mekkora összegű kölcsönt utaltak ki a pénzüzetek a biohumusz-termelőknek, de a '90-es évek elején, amikor az ügy kezdett politikai árnyékot is vetni, 40-45 ezer adósról beszéltek, akik közül tucatnyian öngyilkosok lettek a gilisztázás balsíkere miatt. A károsultak egy része érdekvédelmi szervezeteket alapítva próbált minél magasabb politikai fórumokon segítő kezekre találni, követelve az adósságuk elengedését.

A mából visszanézve valószínűsíthető, hogy az OTP és a takarékok is bedőltek a rendszert mozgásban tartó integrátoroknak, akik látszólag a vevői és az eladói igényeket egyszerre voltak képesek kiszolgálni. Egy 1994-ben adott interjúban Udvardi János, az OTP akkori ügyvezető igazgatója pedig arról beszélt, hogy mivel a pénzüzet 1988-89-ben központi irányítás alatt állt, „elvárás volt vele szemben, hogy egy ilyen konstrukciót támogasson”.

1993-ban az OTP százmillió forint alaptőkével alapítványt hozott létre a biohumusz-termelés károsultjainak, és végül a leginkább rászorultaknak elengedték az adósságuk 35 százalékát is. A közvélemény nyomásának engedve a Takarékszövetkezet a nála lévő mintegy kétezer biohumusz-kölcsön rendezésére szintén alapítványt gründolt, és azt is lehetővé tette, hogy a hitelek az eredetileg 1-2 éves törlesztési időszakot 5-6 évre kitolhassák.

Parlamenti végszó

Noha az érdekvédők egy része szeretett volna olyan parlamenti vizsgálóbizottságot, ami tisztázza, hogy az integrátorok hogyan és milyen módon mennyi pénzzel rövidítették meg az embereket, és hogy ebben milyen szerepet vállaltak a pénzintézetek, az első szabadon választott parlament csak egy országgyűlési határozat elfogadásáig jutott. (A károsultak ezt megelőzően tüntettek és éhségsztrájkoltak is a Parlament előtt, több interpelláció is elhangzott ügyükben a T. Ház falai között.)

A témafelelős Bereczki Vilmos független képviselő 1994. április 5-én késő este a parlamenti vitát így zárta: „Úgy gondolom, ez egy szerencsétlen ügy volt, ennek nem lett volna szabad a parlament elé kerülni, ez egy normális polgári demokráciában a bíróságokig, az ügyészségekig, a rendőrségig, de legfeljebb a minisztérium szintjére jut el. S épp azért, hogy ez idáig eljutott, úgy gondolom, hogy ez az átmenet terméke, amely nem kezelhető hagyományos módon, hiszen ezek az emberek tulajdonképpen a rendszerváltás károsultjai.” Bár a parlament végül tárgysorozatba vett egy törvényjavaslatot is az adósságrendezéssel kapcsolatban, de annak tárgyalására már nem került sor. Az új parlament pedig ejtette az egészséget.

Benedek már rég nem kesereg a biogilisztázás miatt. „Ha bejött volna, jó lett volna. De az, hogy belebuktunk, megvédett attól, hogy az éticsigatenyésztésben, vagy a zsákosgomba-termesztésben a gilisztához hasonlóan a meggazdagodás lehetőségét lássam.”

**** Észrevétel a cikk által hamisan idézett szakértői állásfoglalásomra: Én soha sem neveztem „humusznak” a gilisztaürüléket, ami csak szervesanyag állati ürülék, nem pedig humusz!***

Verőce, 2017. 07. 18. Tejfalussy András oknyomozó mérnök feltaláló